

АГУУЛГА

1. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА.....	2
1.1. ТӨСЛИЙН ХҮЧИН ЧАДАЛ	2
1.2. ТӨСЛИЙН БАЙРШИЛ.....	5
1.3. ХОГ ХАЯГДАЛ.....	6
2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОДОРХОЙЛОЛТ	8
3. ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	13
4. 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ.....	15
5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	17
6. ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, ЦЭЦЭРЛЭГЖҮҮЛЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	20
7. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
8. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	22
9. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	24
10. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	28
11. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	37
12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ	38
13. 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ.....	39

1. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Төслийн нэр:	“Аянчин фоор сийзонз лодж” аялал жуулчлал
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр:	“Аянчин фоор сийзонз лодж” ХХК
Хаяг:	Улсын бүртгэлийн дугаар: 2911001070
	Регистрийн дугаар: 2872595
	Налайх дүүргийн 6 дугаар хороо, “Аянчин лодж” амралтын газар
	Утас: 99094539, 99103425

Төслийн зорилго

Энэхүү төслийн зорилго нь гадаад дотоодын жуулчдыг хүлээн авах, аялал жуулчлал, амралтын газар байгуулах, зочдын ая тухтай амрах нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх, өндөр зэрэглэл бүхий олон улсын болон дотоодын аялал жуулчлалын үйлчилгээ явуулж өөрийн оронд аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх, хүрээлэн буй орчноо хамгаалж жишиг амралтын газар байгуулахад оршино.

1.1. ТӨСЛИЙН ХҮЧИН ЧАДАЛ

“Аянчин фоор сийзонз лодж” ХХК-ийн Горхи-Тэрэлжийн БЦГ-ын эрээний адагт хэрэгжүүлж буй “Аянчин фоор сийзонз лодж” аялал жуулчлалын төслийн нь уг компаниас хэрэгжүүлж буй аялал жуулчлалын цогц баазын нэгдүгээр үе шатны ажил бөгөөд энд гэр бааз байгуулжээ. “Аянчин фоор сийзонз лодж” аялал жуулчлалын төсөл нь нэг ээлжиндээ өвлийн улиралд 28, зуны улиралд 78 хүн жилд дунджаар 4250 хүн хүлээн авч үйлчлэх хүчин чадалтай.

Үндсэн байгууламжид 2 давхар термоблок бетонон байшин 1ш, 2 давхар текмоден байшин 1ш, зуны модон байшин 8ш, Монгол гэр 12ш, бага оврын цэвэрлэх байгууламж, бохир усан сан, гүний худаг, тоглоомын талбай, автомашины граж, ажилчдын байраас бүрдэх бөгөөд жилийн 4 улиралд тасралтгүй үйл ажиллагаа явуулж, нийт 11 хүн тогтмол ажилладаг.

“Аянчин фоор сийзонз лодж” ХХК нь 2005 оноос хойш үйл ажиллагаа явуулж, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг “Эко говь” ХХК, 2016 онд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголыг “Грийн Ассесмент” ХХК тус тус боловсруулан БОАЖЯ-аар батлуулсан байна. Тус газар нь 2017 оноос үйл ажиллагааны хүчин чадлыг нэмэгдүүлж Америк гэр 5ш, 8 автомашины дулаан граж нэмж байгуулсан байна.

Зураг 1. Тоглоомын талбай

Зураг 2. Гаднах болон доторх цайны газар

Зураг 3. Ариун цэврийн өрөө

Төслийн талбайд өргөтгөл хийгдэж 4ш 1 давхар сэндвичин барилга барьсан байна.

Бүтэц зохион байгуулалт:

- ✓ Зочны өрөө
- ✓ Унтлагын өрөө
- ✓ Ариун цэврийн өрөө
- ✓ Үүдний өрөө
- ✓ Коридор зэргээс бүрдэнэ.

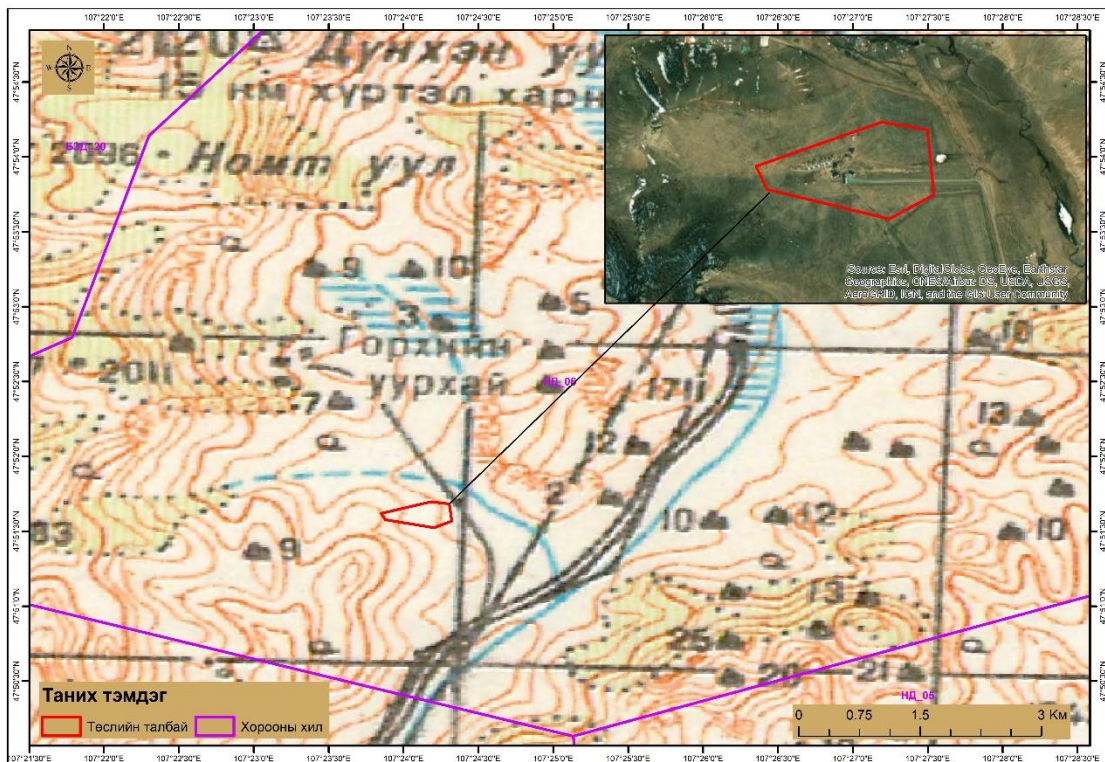
Зураг 4. Харагдах байдал

1.2. ТӨСЛИЙН БАЙРШИЛ

Төслийн талбай нь Налайх дүүргийн 6-р хорооны нутаг дэвсгэр Горхи тэрэлжийн байгалийн цогцолборт газрын хязгаарлалтын бүсэд Улаанбаатар хотоос 51.3 км Налайх дүүргээс 15км зайд байрлана. Газар эзэмших гэрчилгээний хугацаа нь 2022 оны 09 дугаар сарын 07 өдөр дууссан бөгөөд сунгах хүсэлтэй 2022 оны 08 дугаар 04-ний өдөр Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн бодлого зохицуулалтын газарт хүргүүлсэн байна.

Хүснэгт 1. Талбайн эргэлтийн цэг

№	Өргөрөг			Уртраг		
1	47	51	37.085	107	23	50.935
2	47	51	41.821	107	24	11.012
3	47	51	40.981	107	24	18.288
4	47	51	34.022	107	24	19.336
5	47	51	31.42	107	24	12.176
6	47	51	34.603	107	23	52.664

Зураг 5. Төслийн талбайн байрлал

1.3. ХОГ ХАЯГДАЛ

Хатуу хог хаягдал

Ахуйн: Төслийн талбайд ажиллагсдын ахуйн хатуу хог хаягдал гарахаар байна. Хатуу хог хаягдлын тухай хуулийн 8-р зүйлийн 8.4.3-т заасны дагуу харьяа нутаг дэвсгэрийн эрх бүхий аж ахуй нэгж буюу Налайх дүүргийн ОНӨААҮГ-тай гэрээгээр зайлуулна.

Харин тоног төхөөрөмжийн засвар, үйлчилгээний явцад ашиглалтаас бүр мөсөн гарсан сэлбэг хэрэгсэл зэрэг зүйлс гарч болох юм. Тэдгээрийг хоёрдогч түүхий эд хүлээн авах цэгүүдэд тушаах, дахин ашиглах зэрэг арга хэмжээ авна.

Үйл ажиллагааны үед дээрх хүчин чадлыг үндэслэн Засгийн газрын 2017 оны 12-р сарын 25-ны өдрийн А/368-р тушаалын хавсралт “ХОГ ХАЯГДЛЫН НОРМАТИВ ХЭМЖЭЭГ ТОГТООХ АРГАЧЛАЛ”-ын дагуу тооцвол Зуны улиралд хоногт дунджаар 133.5 кг, сард 4 тн, зуны улиралд 36 тн орчим хог гарна.

Өвлийн улиралд хоногт дунджаар 58.5 кг, өвлийн улиралд сард 1.7 тн, 5.2тн орчим хог гарна. Нийт жилд 94.5 тн орчим хог гарна.

Шингэн хаягдал

Төслийн ус хэрэглээ: Усны нийт хэрэглээг БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны 07 сарын 30-ны өдрийн А/301-р тушаалаар баталсан “Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм”-ын дагуу тооцож хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 2. Шаардлагатай усны хэмжээ

№	Ус хэрэглээний төрөл	Улирал	Тоо хэмжээ	Норм,	Хоногийн хэрэглээ, м ³	Сарын хэрэглээ, м ³	Жилийн хэрэглээ, м ³
1	Амрагчид	Өвөл	28	200л/зочин хон	5.6	168	504
2		Зун	78		15.6	468	4212
3	Ажилтан	-	11	80 л/ажилтан хон	0.9	27	324
Өвлийн улиралд бүгд					7.3	195	828
Зуны улиралд бүгд					16.5	495	4536

Нийт 1657 м² талбайд ногоон байгууламж байгуулсан байна.

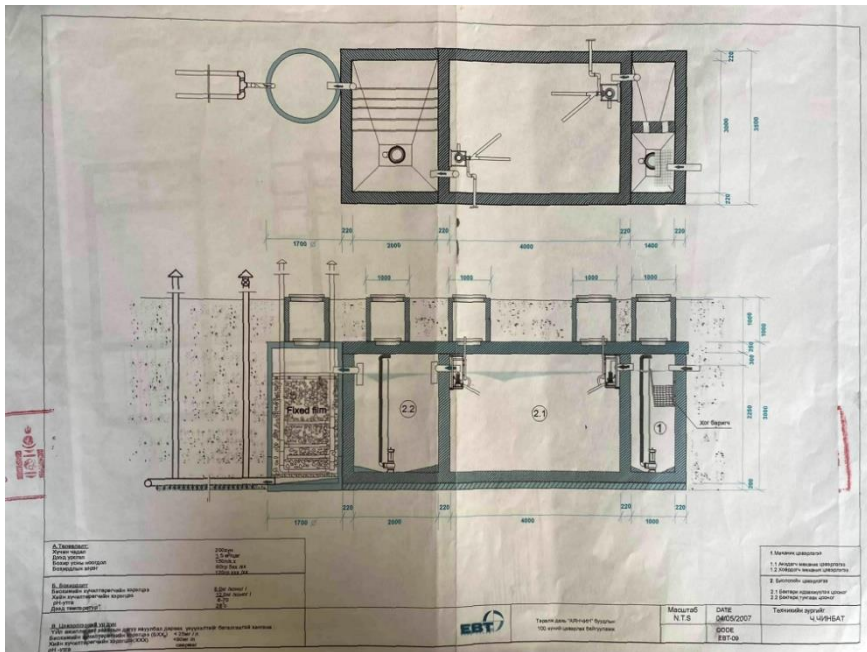
Хүснэгт 3. Усалгаанд шаардлагатай усны хэмжээ

№	Усалгааны төрөл	Усалгааны норм	Усалгаа хийх талбайн хэмжээ	Нэг удаа услах усны хэмжээ, м ³	Жилд услах усны хэмжээ, м ³
1	Цэцэрлэг, зүлэг ногоо услах	4.0 л/м ²	1657м ²	6.6	198
Бүгд					198

Жич: Усалгаа өдөр бүр хийгдэхгүй, жилд дунджаар хуурайшилттай үед 30 хоногт хийгдэнэ гэж тооцсон болно.

Энэхүү тооцооноос харахад төслийн 1 жилийн үйл ажиллагаанд хоногт усалгаагүй үед Өвлийн улиралд 7.3 м³, зуны улиралд 16.5 м³ усалгаатай үед Өвлийн улиралд 13.9 м³, зуны улиралд 23.1 м³, жилд **5238 м³** ус шаардлагатай байна.

“Аянчин Фоор Сийзонз Лодж” аялал жуулчлалын газар нь цэвэрлэх байгууламж байгуулсан ба хоногт 10 тн хүртэл ахуйн бохир усыг цэвэрлэх хүчин чадалтай байна.

Зураг 6. Цэвэрлэх байгууламжийн зураг

Хаягдал ус цэвэрлэх байгууламжаас гарч байгаа ус нь "Хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэх цэвэршүүлсэн бохир ус. Ерөнхий шаардлага MNS4943:2015" стандартад нийцсэн байх ёстой ба уг усыг ногоон байгууламжийн усалгаан болон бочкинйг усанд эргүүлэн ашиглахаар төлөвлөж байна.

Налайх дүүргийн “Тохижилт үйлчилгээ” ОНӨААТҮГ-тай байгуулсан “Хог хаягдлыг ачиж тээвэрлэх гэрээ”-ний дагуу бохирын лагийг “Чандмань налайх” цэвэрлэх байгууламжид зайлуулдаг байна.

Зураг 7. Цэвэрлэх байгууламжийн байршил

2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОДОРХОЙЛОЛТ

1962 оны 5 сарын 10-нд Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 88-р зарлигаар Налайхын уурхайн төвийг Налайх хот болгон, хороо захиргаа хотын захиргаа болгон өөрчилж байв. 1962 оны 12 сарын 6-нд Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 202 дугаар зарлигаар Налайх хотод харьяалуулан Хонхор, Горхийн хороо захиргаадыг тус тус байгуулсан. 1965 оны 12 сарын 9-нд Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 250 дугаар зарлигаар Налайх хотыг район эрхтэйгээр Улаанбаатар хотод харьяалуулж Налайх хотын харьяаны Хонхор, Горхийн хороодыг татан буулгасан улмаар Улаанбаатар хотын Уурхайчдын хороо, Налайх хот, Налайх район зэрэг засаг, захиргааны нэгж болон нэрлэгдэж байгаад 1992 оны 8 дугаар сарын 18-ны өдрийн шинэ Үндсэн хуулиар Нийслэлийн Налайх дүүрэг статустай болсон байна.

Налайх дүүргийн 06 дүгээр хорооны товч түүх: Налайх дүүргийн 6 дугаар хороо Нийслэлээс 70 км, дүүргийн төвөөс 40 км зайд алслагдсан Горхи тэрэлжийн байгалийн цогцолборт газарт 30.0 мянган хавтгай дөрвөлжин км талбайд байрладаг нийслэлийн засаг захиргааны нэгж юм.

Тус хороо нь Нийслэлийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн 2001 оны 02 дугаар сарын 22 ны өдрийн 33 тоот тогтоолын дагуу дүүргийн Засаг даргын 2001 оны 03 дугаар сарын 13-ны өдрийн Б/13 дугаар захирамжаар Нийслэлийн Налайх дүүргийн 6 дугаар хороо болон зохион байгуулагджээ.

Хүн ам: 2018 онд 6-р хорооны хүн амын тоо 1613 байснаас эрэгтэй нь 809, эмэгтэй нь 804 байв. Хүн амын тоо 2017 оны мөн үеийнхээс 8-р буурсан байна. Хүйсийн харьцааны хувьд эрэгтэй нь бага зэрэг их буюу эрэгтэй 50.1%, эмэгтэй 49.9% байна.

Мал аж ахуй: Хорооны хэмжээнд мал сүргийн тоо 2012 оноос 2019 он хүртэл зарим онд өсөж зарим онд буурсан үзүүлэлттэй байна. 6-р хорооны 2019 оны нийт малын тоо толгой 2018 онтой харьцуулахад 520 толгойгоор өссөн байна.

6-р хорооны нийт малын 40%-ийг үхэр сүрэг, 21%-ийг хонин сүрэг, 20%-ийг адуун сүрэг, 19%-ийг ямаан сүрэг тус тус эзэлж байна. Хорооны хэмжээнд 199 өрх малтай бөгөөд үүнээс 120 нь малчин өрх байна. Хорооны хэмжээнд нийт 10320 толгой мал тоологдсон байна.

Геоморфологи, гидрогеологийн нөхцөл: Судалгааны раойнд дээд-орчин үеийн дөрөвдөгчийн настай, аллювийн гаралтай (alQIII-IV) элсэн чигжээстэй сайр, сайрган хөрс 6.0 метр хүртэл гүнд жигд тархсан. Сонгосон талбай нь геоморфологийн хувьд Түүл голын хөндийн хуримтлалын гадаргуу болно.

Уур амьсгал: Хан Хэнтийн ДЦГ, Горхи-Тэрэлжийн БЦГ нь эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай. Уур амьсгалын үзүүлэлтүүд нь тэгш хэмийн хуваарилалттай. Хаврын дулааралт, намрын сэрүүсэлтийн явц нь ижилхэн, зун нь сэрүүн чийглэг, өвөл нь хүйтэн чийглэг, уур амьсгалын үзүүлэлт нь хэм тэнцүү хуваарилалттай байдаг. Хавар нь хуурайвтар, хахир хахирлаг, намар сэрүүн сэрүүвтэр, үе үе хөрөлтийн буюу цацрагийн манан хүдэн татаж байдаг. Зун нь урт биш, төдий л халуун биш байдаг. Монгол орны бусад нутгаас хамгийн их хур тунадастай, чийглэг, сэрүүн өвөл нь цасархаг харьцангуй дулаавтар тунгалаг цэнгэг агаартай.

Хэнтийн уулархаг нутагт агаарын температурын хамгийн бага үе болох 1-р сарын агаарын дундаж температур голын сав хөндийгөөр -21-23°C, уул нуруундаа -20-21 °C байдаг. Хамгийн дулаан үе болох 7-р сард агаарын дундаж температур уул нуруундаа +14°C, голын хөндийд +38°C байдаг. Горхи-Тэрэлжийн БЦГ-т 7-р сарын агаарын дундаж температур +16-38°C, 1-р сарын агаарын дундаж температур -21-27.4°C байна. Жилийн дундаж агаарын температур

дархан газрын гүн рүү -4.0°C -ээс хүйтэн байх боловч нутаг орны рельефээс ихээхэн шалтгаалж байна. Тухайлбал Тэрэлжийн голын сав, Түүл, Хэрлэн голын явцуу хөндийд $-4...-42^{\circ}\text{C}$ үүнээс ч хүйтэн байдаг. Хөрсний гадаргад өвөл агаарынхаас $2-3^{\circ}\text{C}$ хүйтэн, зун $4-6^{\circ}\text{C}$ дулаан байдаг онцлогтой.

Агаарын чанар: Улаанбаатар хотын агаарын бохирдол 10 дугаар сараас эхлэн дараа оны 3 дугаар сар хүртэл ихэсдэг байдал ажиглагдаж, цаг агаарын тааламжгүй нөхцөл /температурын инверси, хүйтэн өвөл/ бүрэлддэг, галлагааны үетэй холбоотойгоор тайлбарлагддаг. Хүйтний улирлын агаарын бохирдлын эх үүсвэрийн 80% нь гэр хороолол болон усан халаалтын зуухнаас, 10 орчим хувь нь авто тээврийн хэрэгслээс, 6 орчим хувь нь дулааны цахилгаан станцаас, 4 орчим хувь нь хог шороо, хөрсний бохирдлоос үүсдэг.

Агаар дахь агаар бохирдуулах бодисын 2018 оны жилийн дундаж агууламжийг 2017 оны жилийн дундаж агууламжтай харьцуулахад $\text{PM}_{2.5}$ тоосонцор 12 мкг/м^3 -ээр буюу 14%аар, азотын давхар исэл 5 мкг/м^3 -ээр буюу 13%-аар тус тус бага байсан бол PM_{10} тоосонцор, хүхэрлэг хийн агууламж өмнөх оны түвшинд байв.

Хүхэрлэг хийн 2017, 2018 оны жилийн дундаж агууламжийг хүлцэх агууламжтай харьцуулахад 1.2 дахин их байгаа ба хамгийн их бохирдол 2016 онд ажиглагдсан байна. Хүхэрлэг хийн агууламжийн явцаас харахад 4 дүгээр сараас 10 дугаар сар хүртэлх хугацаанд агаарын чанарын стандарт дахь хүлцэх агууламжаас бага буюу хэвийн, цэвэр түвшинд байдаг бол 11 дүгээр сараас дараа оны 3 дугаар сард агууламж нь эрс нэмэгдэж хүлцэх агууламжаас давж агаар бохирдуулдаг. Жилийн хамгийн өндөр агууламж нь 1 болон 2 дугаар сард илэрсэн байна. Хүхэрлэг хийн 2017, 2018 оны жилийн дундаж агууламжийг Улаанбаатар хотын агаарын чанарын хяналтын харуул тус бүрээр гаргахад УБ-6, Нисэх харуулууд хамгийн бага, хамгийн их агууламж нь томоохон гэр хорооллууд буюу Толгойт, Зурагт, Баянхошуу, 1-р хороолол орчимд ажиглагдсан байна. Толгойт орчимд жилийн дундаж хүлцэх агууламжаас 2017 онд 1.7 дахин, 2018 онд 2.1 дахин их байсан бол Баянхошуу орчимд 2017 онд 1.9 дахин, 2018 онд 1.3 дахин их байжээ.

1998-2018 оны азотын давхар ислийн жилийн дундаж агууламжийг агаарын чанарын стандарт дахь хүлцэх агууламжтай харьцуулахад 2011-2013 онд 1.6-2 дахин их байгаа ба хамгийн их бохирдол 2013 онд 2 дахин их байна. Энэ нь хүйтний улиралд буюу 10 дугаар сараас 4 дүгээр сард хүхэрлэг хийтэй харьцуулахад хэлбэлзэл багатай ч агаарын чанарын стандартаас давж бохирдлыг нэмэгдүүлдэг ба томоохон төв автозамуудын орчимд агаарын чанарын стандартаас их байдаг.

Улаанбаатар хотын агаар дахь PM_{10} тоосонцрын агууламжаас харахад жилийн турш бүх харуул орчимд агаарын чанарын стандартаас давж агаарыг бохирдуулж байна. Хүйтний улиралд түүхий нүүрсний шаталтаас ялгарч байгаа тоос, тоосонцор агаарыг бохирдуулж байгаа бол дулааны улиралд сул хөрс шороо, авто зам, замын болон барилгын ажил зэргээс үүсэх тоосонцор агаарт их байгааг судалгаагаар тогтоосон байдаг. $\text{PM}_{2.5}$ тоосонцрын явц дулааны улиралд агаарын чанарын стандарт дахь хүлцэх агууламжаас давах тохиолдол цөөн ажиглагддаг бол хүйтний улиралд түүхий нүүрсний шаталттай холбоотой эрс ихэсдэг байна. Нүүрстөрөгчийн дутуу ислийн агууламж хүйтний улиралд эрс ихэсдэг боловч хүлцэх агууламжаас давах тохиолдол харьцангуй цөөн тохиолддог. Нүүрстөрөгчийн дутуу ислийн 8 цагийн дундаж агууламжийг 2017 онд нийт 7327 удаа хэмжилт хийснээс агаарын чанарын стандарт дахь хүлцэх агууламжаас УБ-5 100 айл орчимд 1 удаа, Толгойт орчимд 2 удаа, Зурагт

орчимд 7 удаа, Амгалан орчимд 1 удаа тус тус давсан бол 2018 онд нийт 8656 удаагийн хэмжилтээс УБ-3 1-р хороолол орчимд 8 удаа, Нисэх орчимд 1 удаа, Толгойт орчимд 3 удаа, Зурагт орчимд 7 удаа, Амгалан 19 удаа тус тус давжээ.

Төсөл хэрэгжих талбай орчим нь хотын төвөөс зайдуу, хүн амын төвлөрөл хөдөлгөөн, агаарын бохирдол харьцангуй багатай байсан ч сүүлийн үед эрчимтэй барилгажиж, барилгын ажил дулааны улиралд явагдаж байгаа тул газар шорооны ажил, барилгын материал тээвэрлэлт зэрэг автомашины хөдөлгөөн зэргээс агаарт тоосжилт, хорт хий ялгарах зэрэг нэмэлт хүчин зүйл ихэсч байна..

Физик бохирдол: Физик бохирдолд хүний үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй шуугиан, доргио, цахилгаан соронзон орон, радио идэвхт бодисын ионжуулах цацрал, дулааны цацрал, хэт ягаан цацрал багтдаг. Төслийн барилга байгууламж барих үед ашиглагдах тоног төхөөрөмжийн нөлөөгөөр дуу чимээний бохирдол үүсэх боловч энэ нь богино хугацааны, эрчим дунд зэрэг байна. Барилгын бүтээн байгуулалт, газар шорооны ажлын үед хүнд машин тоног, төхөөрөмжөөс мөн чичиргээ үүсэж болно. Цахилгаан соронзон орон, радио идэвхт бодисын ионжуулах цацрал, дулааны цацрал, хэт ягаан цацрал нөлөөлөлгүй бүс нутаг ба төслийн үйл ажиллагаанаас энэ төрлийн нөлөөлөл ихээр бий болохгүй.

Гадаргын ус: Төслийн талбай нь Хойт мөсөн далайн ай сав, Туул голын сав газарт хамаарна. Төслийн талбай нь байнгын урсацтай Тэрэлж голын баруун талд байрлах бөгөөд төслийн талбай орчмоор өөр байнгын урсгал үсгүй, бороотой үед горхи урсах хуурай сайр, гуу жалгануудтай байна. Антын ам нь байнгын урсацтай Тэрэлж, Туул голуудын баруун эргээс 10 км орчим зайтай бөгөөд төслийн талбай орчмоор өөр байнгын урсгал үсгүй, бороотой үед горхи урсах хуурай сайр, гуу жалгануудтай юм.

Төсөл хэрэгжихээр төлөвлөж буй талбайн урдуур болон баруун талаар /Өвөр горхи/-х горхины усны үндсэн тэжээл зун намрын хур бороо болохоор усны түвшин ихээхэн тогтворгүй юм. 5 дугаар сарын сүүлч 6 дугаар сарын эхээр хаврын шар усны үер ажиглагдах боловч үргэлжлэх хугацаа, урсцын хэмжээгээр бага байдаг. Хаврын шар усны үерийн дараа нэг хэсэгтээ зуны гачиг үе ажиглагдах бөгөөд 7 дугаар сарын дунд үеэс 9 дүгээр сар хүртэл зун, намрын борооны үе залгаснаар горхины усны түвшин эрс дээшилнэ. Хамгийн их урсац нь хаврын шар усны болон зуны хур борооны үерийн үед ажиглагдана. Хур борооны үер нь хаврын шар усны үерээс үргэлжлэх хугацаа, урсцын хэмжээгээр хэд дахин илүү болдог.

Горхи-Тэрэлжийн районы ус хураах талбай төдий л их биш. Зөвхөн борооны ид үеэр 7-8 дугаар сард ус нь нэлээн ихэсдэг жижиг горхитой. Борооны үед гарам нь амархан үерлэж үерийн ус татрах нь ч мөн амархан болдог. Үерийн үед усны урсгалын хурд ихсэж 3.0-3.5 м/с хүрдэг.

Тэрэлж голын усны нөөц, онцлог: Тэрэлж гол нь Хэнтийн нурууны баруун салбар уулсаас эх авах бөгөөд түүнд том жижиг олон голууд цутгаж улмаар Тэрэлжийн амралтаас доош Туул голд баруун гар талаас цутгана. Тэрэлж гол ихээхэн салаалж олон тооны арал үүсгэсэн байхаас гадна хөндийн багагүй талбай намагжсан байдаг. Гольдролын өргөн 25-50 м хүрэх бөгөөд гүн нь харгиа боргионд 0.3-0.5 м, цээл хар усан тохойд 1.5-2.0 м, усны олон жилийн дундаж зарцуулаг 6.85 м³/сек, нийт урсцын 82.7 хувь нь хавар зуны (4-9), 19-6.3 хувь нь намар (10-11), 1.0 хувь нь өвлийн (12-3) сард урсаж өнгөрөх бөгөөд хур бороо, гүний ус үндсэн тэжээл болдог. Тэрэлж гол нь 11-р сарын эхээр хөлдөж 5-р сард бүрэн цэлмэнэ. Тэрэлж голын хөндий нь өргөн, модтой, ус намаг ихтэй байдаг нь түүний эртний мөстлөг уул хөндийн шинжтэй байсныг илтгэнэ (Ш.Цэгмид 1948)..

Газрын доорх ус: Тухайн бүс нутгийн шинж төрхтэй гидрогеологийн нөхцөлийг илэрхийлж буй газрын доорх усны тархалт, бүрэлдэн тогтолтын ерөнхий байдал болон геологийн тогтцын өвөрмөц онцлогийг үндэслэн, судалгааны дэвсгэр талбайн хүрээнд гидрогеологийн давхарга зүйн хувьд дараах биеэ даасан уст үе давхарга, газрын доорх усны бусад хуримтлал, бөөгнөрлийг ялгаж байна. Үүнд:

- ✓ Аллювийн гарал үүсэлтэй орчин үеийн сэвсгэр хурдасны зузаалаг дахь уст үе давхарга.
- ✓ Доод-дунд девоны настай бялхмал-тунамал чулуулгийн массив дахь алаг цоог тархалттай газрын доорх ус..

Хөрсөн бүрхэвч: ГТБЦГ нь Хангай-Хэнтийн нурууны их мужийн Бага Хэнтийн нурууны салбар уулсад хамрагдана. Хөрс газарзүйн мужлалаар, уулын хээр, тал хөндийн хүрэн хөрсний бүсэд багтана.

Төслийн талбайд дараах хөрсний хэвшинж дэд хэвшинж төрлийг илрүүлэв. Үүнд :

- ✓ Уулын хүрэн хөрс
- ✓ Уулсын хоорондох нарийн хөндий, ам хоолойн хүрэн хөрс
- ✓ Хөрсний ялзмагийн агууламж дундаж, карбонатын агууламжгүй, хөрсний урвалын орчин рН-6.08-7.32 маш хүчтэй шүлтлэг байна. Ургамалд хялбар ашиглагдах хөдөлгөөнт фосфор болон калийн хангамж дунд зэрэг агууламжтай байгаа нь энэ хөрсөнд ямар нэгэн таримал ургамал тариалахад эрдэс болон шимт бордоо шаардлагатайг харуулж байна.

Ургамлан бүрхэвч: Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь Монгол орны байгаль газарзүйн мужлалын хувьд Хэнтийн уулархаг мужид хамаарах бөгөөд уулын ойт хээрийн бүслүүрт хамаарагдах ургамал, амьтан нэлээд тархсан байна. Уулын хээр нь дээшээ ойтой, зарим газар уулын тагийн ургамалжилттай, мөн хээрийн ургамалжилт зонхилсон, үүнийг дагалдан амьтны тархац мөн өвөрмөц онцлогтой байна. Ургамалын аймгийн хувьд төдийлөн баялаг бус бөгөөд зонхилох ургамлын хувьд чийгсэг, үндэслэг ишт үетэн, улалж, үетэн, алаг өвс, улалж, агь, шарилж, лууль, хуурайсаг алаг өвс голчлон бүрхсэн байна. Энд буй ой нь хээржилтийн нөлөөнд илэрхий автсанаас тайгын шинжээ алдаж дан өвслөг ургамалт саруул шинэсэн ой болон холимог ой үүсдэг. Эндхийн бүс бүслүүр нь Өвөр Байгалийнхтай адил биеэ даасан үүсэлтэй бөгөөд энд Сибирийн гаралтай ургамал, амьтан түгээмэл байдаг. Горхи-Тэрэлж орчмын нутагт голын сав хөндий, бэсрэг уул болон голын эхэнд өндөр уул бүхий гадарга зонхилон тархдаг. Ургамалжилтын ерөнхий төрх, зонхилох хэлбэр нь өвөрмөц онцлогтой ба ургамлын аймгийн зүйлийн бүрэлдэхүүнийг сүүлийн 30 гаруй жилийн хугацаанд судалсан үр дүнгээс үзэхэд 85 овгийн 389 төрөлд хамрагдах 1229 гүүрст дээд ургамалтай болохыг тогтоосон (Э.Ганболд, 2002) байна. Тус газар нь уул нуруу, гол горхи ихтэй учраас янз бүрийн экологийн орчинд ургаж байдаг. Тухайлбал, дээр дурдсан 1129 зүйл ургамлаас хээрийн 455 зүйл, ойн 503 зүйл, нугын 454, намгийн 145, тундрийн 185, хад асганы 114, усны болон голын эрэг хавийн 101, хужир мараатай газрын 19, хөл газрын 49 зүйл ургамал тус тус ургаж байна. Эндээс үзэхэд тус нутагт ой, хээр, өндөр уулын намагт ургадаг ургамлууд зонхилох хувийг эзэлж байна. Ургамлын аймгийн зүйлийн бүрдлийг амьдралын хэлбэрээр нь авч үзвэл олон наст ургамал 954 зүйл байгаа нь бүх ургамлын 78.2 %-ийг эзэлнэ. Мод 29 зүйл, сөөг 71 зүйл, хагас сөөг 12 зүйл, сөөгөнцөр 15 зүйл, хагас сөөгөнцөрхөн 9 зүйл, нэг наст ургамал 94 зүйл, 2 наст ургамал 29 зүйл, усны ургамал 16 зүйл байна. Хэнтийн уулсаар төрөл бүрийн жимс жимсгэнэ, эмийн болон гоо сайхны, тэжээлийн, хүнсний ургамлаар баялаг байжээ.

Тусгай хамгаалалттай газар нутаг: Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь Горхи-тэрэлжийн байгалийн цогцолборт газрын хязгаарлалтын бүсэд байрлана. Иймд Газрын тухай хууль, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хууль, түүнд нийцүүлэн гаргасан журмын хүрээнд тусгай хамгаалалттай газарт баримтлах дэглэмийг зөрчихгүй үйл ажиллагаа явуулах шаардлагатай.

Түүх соёл, археологийн дурсгалт зүйлс: Горхи-Тэрэлжийн байгалийн цогцолборт газар нь түүх соёлын дурсгалыг хадгалсан, байгалийн үзэсгэлэн бүрдсэн газар бөгөөд гадаад, дотоодын аялагч жуулчдын сонирхлыг татах Гүнжийн сүм, Чингис уул, Гялалзахын энгэр, Алтан өлгийн эртний мөстлийн хунх, Зуун ламын агуй, Мөнгөт цохио (Мэлхий хад), Лам хад зэрэг түүх соёлын дурсгал, байгалийн өвөрмөц тогтоц бүхий газруудтай.

Тэрэлж голын зүүн талд 2090 метр өндөртэй Баянбулагийн зоо хэмээх уул байдаг бөгөөд энэ уулын баруун талаар Тэрэлж голыг уруудахад Тэрэлж-Туулын бэлчирт багахан хөндий байх агаад энэ хөндийд Монголын Их хүрээ (одоогийн Улаанбаатар) 1733-1734 онд нэг жил орчим хугацаанд оршиж байсан түүхтэй.

Цаашид үйл ажиллагааны явцад түүх, соёлын дурсгалт зүйл илэрсэн үед “Монгол Улсын Үндсэн хууль”-ийн I бүлгийн 7-р зүйлд “Монголын ард түмний түүх, соёлын дурсгалт зүйл, шинжлэх ухаан, оюуны өв төрийн хамгаалалтад байна” гэж заасны дагуу түүх, соёлын өвийг эрэн сурвалжлах, бүртгэх, судалж шинжлэх, зэрэглэл тогтоох, үнэлэх, хадгалж хамгаалах, сурталчлах, сэргээн засварлах, өвлүүлэн уламжлуулахтай холбоотой үүрэг хариуцлагаа мөрдөж ажиллах нь зүйтэй.

3. ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

“Аянчин фоор сийзонз лодж” ХХК-ийн “Аянчин фоор сийзонз лодж” аялал жуулчлалын төслийн үйл ажиллагааны үед байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг агаар, хөрс, газрын доорх ус зэрэгт нөлөөлөх сөрөг нөлөөг бууруулахад чиглэсэн, хөрсийг бохирдол, элэгдлээс хамгаалах, агаарын бохирдлын нөлөөллийг бууруулах, хамгаалах зэрэг арга хэмжээнүүдийг тухай бүрд нь хэрэгжүүлэх замаар байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагаа явуулбал эерэг тал нь илүү болох юм.

Төслийн үйл ажиллагааны гол сөрөг нөлөөлөл нь ажиллагсдын ажлын байрны орчин (гэрэлтүүлэг, чимээ шуугиан, чийгшилт, тоосжилт, мэргэжлээс шалтгаалах өвчлөл зэрэг), болгоомжгүй байдлаас гал түймэр гарах зэрэг асуудал байна.

Тухайн төсөл хэрэгжих явцад байгаль орчны төлөв байдал, орон нутгийн нийгмийн эдийн засагт нөлөөлж болох нөлөөллүүдийн хэлбэр, тэр нь эргэж нөлөөлөх, буцалтгүй нөлөөлөх эсэхийг болон гол нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа, түүний эрчимжил зэргийг тодруулахын тулд магадлан жагсаах аргыг хэрэглэдэг. Энэ арга нь үйл ажиллагаа явуулах үед тухайн нөлөөлөл байгаа эсэх дээр тулгуурладаг бөгөөд хэрэв нөлөөлөл байвал “+”- ээр тэмдэглэдэг.

Дээрх үйл ажиллагаанаас Байгаль орчны төлөв байдал, экологи, орон нутгийн нийгэм эдийн засагт үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээг магадлан жагсаах аргаар гүйцэтгэж доорх хүснэгтээр үзүүлэв.

Хүснэгт 4. Байгаль орчны болзошгүй нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэгтгэл

Байгаль орчны нөлөөллийн үзүүлэлт	Хэлбэр			Үргэлжлэх хугацаа				Эрчим		
	шууд	шууд бус	өөрөө зохицуулагдах	урт хугацааны	богино хугацааны	бицаж нөлөөлөх	буцалтгүй нөлөөлөх	хүчтэй	дунд зэрэг	бага зэрэг
1. Төслийн байршилтай холбоотой байгаль орчны асуудал										
Гадаргын усны нөөцөд нөлөө үзүүлэх		X	X							X
Хөрс, ургамлын талхагдал	X			X					X	
Агаарын орчинд нөлөөлөх	X				X				X	
2. Төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой байгаль орчны асуудал										
Агаарт тоосжилт үүсэх	X				X				X	
Машин механизмын үйлчлэлээр байгаль орчин нөлөөлөх нөлөөлөл	X			X				X		
Усан орчинд үзүүлэх нөлөө (гадаргын)		X		X						X
Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсгэх дуу шуугианы нөлөө	X				X				X	
Ой	X				X				X	
Хөрсний эвдрэл үүсэх		X					X		X	
Амьтны аймгийн дайжилт	X			X				X		
3. Байгалийн нөөц ашиглалт										
Гадаргын ус		X			X					X
Ойн нөөц		X			X			X		

Хөрсний үржил		X					X			X
Ургамал орчин	X			X				X		
4. Байгаль орчны өөрчлөлт										
Усны чанар, хэмжээ (гадаргын)		X		X					X	
Хөрсний элэгдэл, бохирдол	X			X					X	
Агаарын бохирдол	X						X		X	
Ойн өөрчлөлт	X			X					X	
5. Нийгэм эдийн засгийн асуудал										
Хувийн өмчийн болон татварын орлого нэмэгдэх	X				X				X	
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	X				X			X		
Ажлын байр нэмэгдэх	X			X					X	
6. Бусад асуудал										
Чимээ шуугианы нөлөө		X			X					X
Болгоомжгүйгээс гал түймэр гарах		X			X			X		
Хүчтэй буюу аадар борооны улмаас үер болох	X				X			X		
Хатуу, шингэн хог хаягдал ихсэх	X			X						X
Газар хөдлөлд өртөх	X			X					X	
Дүн	1 7	9	-	12	11	-	3	7	13	6

4. 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Үндсэн зорилго, зорилт

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (БОМТ) нь “Аянчин фоор сийзонз лодж” аялал жуулчлал төслийн байршиж буй нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, хүрээлэн буй орчны тогтвортой байдлыг хангах, БОННУ-н дэх зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрх зүйн баримт бичиг юм. Тиймээс төслийн үйл ажиллагааны явцад үүсэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээг төслийн хэрэгжилтийн хүрээнд авч үзэн, холбогдох зардлыг бодитойгоор төлөвлөсөн БОМТ-г төсөл хэрэгжүүлэгч дагаж мөрдсөнөөр байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын үүргээ хангах нөхцөлөө бүрдүүлэх нь энэхүү төлөвлөгөөний үндсэн зорилго болно.

БОМТ үндсэн зорилгоо хангахын тулд төсөл хэрэгжүүлэгчийн санхүүгийн чадавхын хүрээнд нийгмийн хариуцлагыг өндөржүүлэхэд чиглэсэн дараах бодлогыг баримтална. Үүнд:

1. БОМТ-нд тусгасан ажлын дараалал, түүнийг хийж гүйцэтгэснээр хүрэх үр дүнг төсөл хэрэгжүүлэгчийн үйл ажиллагаа, санхүүгийн боломж нөөцтэй уялдуулах;
2. БОМТ-ний хэрэгжилтийг компанийн удирдлага өөрөө болон орон нутгийн оршин суугчдын зүгээс хэрхэн хянаж, харилцан хамаарал бүхий бодит үр дүнд хүрэх;
3. ОМТ-г зохих ёсоор хэрэгжүүлснээр “Аянчин фоор сийзонз лодж” аялал жуулчлал төслийн хөндлөнгийн хяналт, шалгалтад бэлэн байлгах зэрэг нөхцөлүүдийг тодорхойлно..

БОМТ-ний гол зарчим

БОМТ-г боловсруулах, түүнийг хэрэгжүүлэх, тайлагнах үйл ажиллагаа нь БОАЖСайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдөр баталсан А/618 тоот тушаалаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ыг баримтална.

Монгол Улсын “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” хуулийн 9-р зүйлийн 8-р заалт: “Байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээ хийсэн байгууллага төсөл хэрэгжүүлэгчийн тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг жил бүрийн 12 дугаар сард багтаан хүлээн авч дараа оны төлөвлөгөө болон түүнийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгө, зардлын хэмжээг батална.

БОМТ-НИЙ ХАМРАХ ХҮРЭЭ

БОМТ нь “Аянчин фоор сийзонз лодж” аялал жуулчлал төслийн үйл ажиллагааны хэмжээнд дагаж мөрдөх эрх зүйн зохицуулалтын дагуу хэрэгжих бөгөөд БОННУ-ний тайлангийн 1 дүгээр бүлэгт төслийн хамрах хүрээг тодорхойлсон байгаа.

Төслийн бүтээн байгуулалт, үйл ажиллагааны явцад хүрээлэн буй орчныг хамгаалах, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх зорилт бүхий энэ төлөвлөгөөнд БОННУ-ний тайланд тусгасан зөвлөмжүүдийн хүрээнд дэх бүхий л асуудлыг хамрахад БОМТ нь дараах үндсэн 2 хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд:

- ✓ Төслийн байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх, бууруулах, арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх арга замууд, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа болон шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө (БОХТ),
- ✓ Төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдал, хүний эрүүл мэндэд үзүүлж байгаа орчны болон ажлын байрны нөхцөлийг хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө зардал, хугацааг тусгасан орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр (ОХШХ).

Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд баримтлах эрх зүйн баримт бичиг болон шаардлагыг нь зайлшгүй хангаж мөрдөх стандартуудыг БОМТ-нд тодорхой тусгаж өгнө.

Тухайн жилийн БОМТ боловсруулах, биелэлтийг тайлагнах журамд зааснаар байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь дараах агуулгатай байх бөгөөд хийх ажлын зардлыг тус бүрчлэн тооцож төлөвлөнө. Үүнд:

- ✓ Төслийн байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх, бууруулах, арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх арга замууд, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа болон шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан төлөвлөгөө;
- ✓ Орчны тохижилт, өргөтгөлийн дараах нөхөн сэргээлтийн ажлын төлөвлөгөө;
- ✓ Төслийн талбай орчмын түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө;
- ✓ Үйл ажиллагааны үеийн осол, эрсдэлийн менежмент;
- ✓ Үйл ажиллагааны үеийн хог хаягдлын менежмент;
- ✓ Төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд үзүүлж байгаа өөрчлөлтийг хянах, шинжилгээ;
- ✓ Тухайн жилийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага, зохион байгуулалтын төлөвлөлт;
- ✓ БОМТ-г нөлөөллийн бүсийн олон нийт, оршин суугчдад тайлагнах, хэлэлцүүлэх арга хэмжээний төлөвлөлт

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Аянчин фоор сийзонз лодж” ХХК-ийн “Аянчин фоор сийзонз лодж” аялал жуулчлалын төслийн БОННУ-ний явцад тогтоогдсон төслийн гол ба болзошгүй нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, үр дагаврыг арилгах арга хэмжээ, тэдгээрийн хэрэгжүүлэх хугацаа, зарцуулах төсөв, баримтлах эрх үйн баримт бичиг зэргийг тодорхойлон нэгтгэж тусгалаа.

Хүснэгт 5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Агаарын бохирдлыг бууруулах арга хэмжээ									
1.	Горхи-Тэрэлжийн БЦГ орчмын авто машины хөдөлгөөн ихэссэнээс агаар, агаар дахь тоосны хэмжээ, CO, SO ₂ , NO ₂ ихсэж, орчны хүчилтөрөгчийн (O ₂) хэмжээ багасах,	Машин техникүүдийн янданд шүүлтүүр суурилуулж, найдвартай ажиллагааг хангах, ялгаруулж буй хорт хийн түвшинд хяналт тавих болон янданд оч баригч хийх	Машин техникүүд	ш	Дотоод төлөвлөлтөөр			2023	<ul style="list-style-type: none"> - Агаарын ба агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль, MNS 0017-2-3- 16:1998 (хүн ам суурьшсан хэсгүүдэд) Бензин хөдөлгүүрт MNS 5013:2003 Дизель хөдөлгүүрт MNS 5014:2003 /ЗГ-ын 2009 оны 351 дүгээр тогтоолын хавсралт –Ус ашигласны төлбөрийн хувь хэмжээ/ - Байгаль хамгаалах тухай хууль
2.	үйлчлүүлэгч, байгууллагын үйлчилгээний автомашины шатах тослох материалын ууршилт, утаа, тортог, хорт хий агаарт дэгдэж агаар орчинг бохирдуулах, ахуйн хог хаягдлын сав, цэвэрлэх байгууламж болон бохир ус дамжуулах хоолой, бохир ус цуглуулах хэсгийн битүүмжлэл мүү	Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглагдах тээврийн хэрэгслүүдийг техникийн үзлэг, шалгалтад тогтмол оруулж,засвар үйлчилгээг тогтмол чанартай хийх		ш	Дотоод төлөвлөлтөөр			2023	
3.	орчинг бохирдуулах, ахуйн хог хаягдлын сав, цэвэрлэх байгууламж болон бохир ус дамжуулах хоолой, бохир ус цуглуулах хэсгийн битүүмжлэл мүү	Хуурай хог хаягдлыг хогийн цэгт зайлуулахгүйгээр шатаахыг хориглоно Бохирын цооног, түүний дамжуулах шугам хоолойг	Төслийн хэмжээнд	-	Дотоод төлөвлөлтөөр			2023	<ul style="list-style-type: none"> - Агаарын тухай хууль, - MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага - Зөрчлийн тухай хуулийн 6

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	байснаас үнэрийн бохирдол үүсэж болно.	эвдрэхээс сэргийлэх, газрын гүнд нэвчихээс сэргийлэх;							дугаар бүлгийн 6.1-ийн 2
4.	Тоосжилт	Тоосжилтыг бууруулах зорилгоор хуурайшилттай үед зам талбайг тогтмол усалж байх	Төслийн хэмжээнд	удаа	10.0	10	100,0	2023	
Газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө									
5.	Хөрс бохирдох	Хог хаягдлын нэгдсэн цэг байгуулах	Хогийн цэг	ш	Хог хаягдлын менежментийн зардалд тусгана			2023	Хог хаягдлын тухай хууль
6.	Хөрсний элэгдэл, эвдрэл үүсэх	Талбай болон ойр орчинд олон салаа зам гаргахгүй нэгдсэн сүлжээг сайжруулж, тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулах	Төслийн талбай	ш	100,0	2	200,0	2023	-
Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө									
7.	Ургамлан нөмрөгийн талхагдал	Шаардлагагүй салаа зам гаргаж ургамлыг талхлагдахаас урьдчилан сэргийлэх	Төслийн талбай	га	Дотоод төлөвлөлтөөр			2023	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль
Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө									
9.	Төслийн усны хэрэглээнээс газар доорх усны нөөцийн хомсдол үүсэх	Усыг зүй зохистой хэрэглэх санамж, анхааруулга, мэдээллийг түгээх, хэрэгжүүлэх	Усан хангамжийн эх үүсвэр		Дотоод төлөвлөлтөөр			Байнга	-
10.									
11.		Усны чанар, нөөцийн мониторинг хийх		удаа	ОХШХ-т тусгасан	-	ОХШХ-т тусгасан давтамжаар	Улсын усны мэдээллийн сан бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журам (БОНХС-ын 2014 оны	

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
									А-86 дугаар тушаалын хавсралт)
12.	Ус бохирдож улмаар хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх	Усны эх үүсвэрийг хамгаалах, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэм тогтоох, хэвшүүлэх, ойр орчныг цэвэрлэх, хог хаягдлаар бохирдуулахгүй байх	Унд ахуйн худаг	ш	200.0	2	400.0	1 удаа	БОНХАЖ-н сайд, БХБ-н сайдын 2015 оны А-230/127 дугаар хамтарсан тушаал,
13.	Хур бороо, үерийн усаар төслийн талбай дахь хог хаягдал, шатах тослох материалын үлдэгдэл угаагдан хөрсөнд нэвчиж улмаар газрын доорх усны чанар, найрлагад өөрчлөлт оруулж бохирдуулах	Шатах тослох материал алдагдаж болзошгүй эх үүсвэрүүд болон машин техникийн бүрэн бүтэн байдал, хог хаягдлын хадгалалтад тогтмол хяналт тавих, асгарч алдагдсан тохиолдолд ашиглах шаардагдах хэрэгсэл, материалыг бэлтгэх, бэлэн байлгах	Зогсоол, хогийн цэгийн орчим	-	100.0	-	100.0	Тухайн бэлтгэсэн хэрэгсэл, материал дуусах болон ашиглалтаас гарах бүрд	Усны тухай хууль, 22.1, 23.1, 24.1 зүйл заалт
НИЙТ ЗАРДАЛ						100.0+200.0+400.0+100.0=800.0			

6. ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, ЦЭЦЭРЛЭГЖҮҮЛЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуулийн 7.2.4-ийн дагуу эзэмшил газрын 10 хувиас доошгүй талбайд зохих журмын дагуу зүлэгжүүлж мод тариалах шаардлагыг үүрэгжүүлж өгсөн байдаг.

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь ногоон байгууламжийг 1657м² талбайд байгуулсан байна.

Хүснэгт 6. Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал ¹ , төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Мод бутны арчлалт хамгаалалт	Ургаагүй мод бутыг нөхөн тарих арчлалт хамгаалалт хийх	Төслийн талбай	удаа	2	200.000	400.0	2023 онд 5, 10 сард	
2	Хар модны тарьц	дотоодоос сэлгэн шилжүүлэх, нөхөн үржүүлэх замаар өргөжүүлэх		ш	100	30,0	6,000,00	2023 онд 5, 10 сард	
3	Шинэс			ш	50				
4	Нохойн хошуу			ш	50				
Орчны тохижилт, нөхөн сэргээлтийн нийт зардал, мян.төг				6,400.0					

¹ <http://ecoline.tcgroupp.mn/index.php/en/2013-04-30-23-44-01>

7. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн талбай болон түүний орчмын нутагт нь түүх соёлын дурсгалд тооцож болохуйц газар болон археологийн болон палеонтологийн олдвор одоогоор тохиолдоогүй.

Цаашид үйл ажиллагааны явцад түүх, соёлын дурсгалт зүйл илэрсэн үед “Монгол Улсын Үндсэн хууль”-ийн I бүлгийн 7-р зүйлд “Монголын ард түмний түүх, соёлын дурсгалт зүйл, шинжлэх ухаан, оюуны өв төрийн хамгаалалтад байна” гэж заасны дагуу түүх, соёлын өвийг эрэн сурвалжлах, бүртгэх, судалж шинжлэх, зэрэглэл тогтоох, үнэлэх, хадгалж хамгаалах, сурталчлах, сэргээн засварлах, өвлүүлэн уламжлуулахтай холбоотой үүрэг хариуцлагаа мөрдөж ажиллах нь зүйтэй.

Соёлын ба үнэт өв зүйлсийг илрүүлж, тэр нь төслийн үйл ажиллагаанд эрсдэхээр байвал орон нутгийн засаг даргаас энэ үйл ажиллагааг даруй зогсоохыг шаардах, бололцоотой бол эдгээр газруудыг аль болох зохистойгоор хамгаалахыг хуульд заасан байдаг. Боловсрол, Соёл, ШУ-ны ямны тусгай зөвшөөрөлгүйгээр зөөж шилжүүлэх боломжгүй соёлын ба үнэт дурсгалын өвийг малтах, зөөх, эвдэхийг хуулиар хориглосон.

8. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн үйл ажиллагаанд ахуйн угаалгын (саван, шампунь, угаалгын нунтаг) бодисоос өөр химийн болон цацраг идэвхит бодис хэрэглэгдэхгүй. Тиймээс ахуйн угаалгын бодисоо зориулалтын газар хадгалж хог хаягдлыг зохих журмын дагуу зайлуулах шаардлагатай.

Манай Улсад цаг агаарын гаралтай аюулт, гамшигт үзэгдэл жилд дунджаар 54 удаа тохиолддог байна. Сүүлийн 30 жилийг 3 арван жилд хувааж, 1 жилд тохиолдох цаг агаарын аюулт, гамшигт үзэгдлийн давтагдлыг дундажлан үзэхэд эхний 10 жилд дунджаар (1989-1998 он) 15 удаа, 2 дахь 10 жилд (1999-2008 он) 40 удаа, сүүлийн 10 жилд (2009-2018 он) 78 удаа тохиолдов. Тэдгээрээс уруйн үер 21%, салхи шуурга 21%, аянга цахилгаан 14%, нөөлөг салхи 10%-ийг эзэлж байна.

Тэрэлж орчмын хувьд 2005-2019 оны мэдээгээр:

- 2006 оны 6 сарын 28нд хүчтэй аадар бороо орж Тэрэлж чиглэлийн Туул голын гүүр эвдэрсэн.
- 2013 оны 6 сарын 24нд Тэрэлжийн орчим их хэмжээний бороо орж үер буун айлууд, машинууд усанд автсан.

Төслийн талбайн урд хэсгээр нэргүй сайр өнгөрч байгаа мөн хойд талаараа уулаар хүрээлэгдсэн мөн төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн орчим нь хур тунадас элбэг бүс нутаг тул үерийн эрсдэл үүсэх магадлал 100 жилд 1 байна.² Иймээс төслийн эргэн тойронд далан шуудуу, аянга зайлуулагчийг байгуулах шаардлагатай байна.

Осол эрсдэлээс хамгаалах ажлын ихэнх нь төслийн үйл ажиллагааны явцад хөдөлмөрийн сахилга бат, хариуцлагын тогтолцоогоор шийдвэрлэгдэх боломжтой бөгөөд цаг уурын эрсдэлтэй нөхцөлөөс үүсэх гэнэтийн осол, цаашлаад зэрлэг ан амьтдын ослоос урьдчилан сэргийлэх ажилд холбогдох зардал нь төслийн үйл ажиллагааны зардлын санхүүжилтийн хүрээнд шийдвэрлэгдэх боломжтой юм.

Хүснэгт 7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Үйл ажиллагаатай холбоотой аюул, осол эрсдэл						
1	Гал түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж иж бүрэн байлгах	Гал түймрийн осол, аюулаас урьдчилан сэргийлж, сургалтыг жилд 2 удаа буюу хавар, намрын улиралд зохион байгуулж байх	Төслийн хүрээнд	200.0	жилд 2 удаа	MNS 5566:2005 Гал түймрээс хамгаалах. ААН, байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага, норм
Байгалийн гаралтай аюул, эрсдэл						
1	Газар хөдлөл	Урьдчилан сэргийлэх мэдээ болон дохиолол холбооны найдвартай байдлуудыг байнга хангах			Дотоод төлөвлөлтөөр	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Гамшгаас хамгаалах чадавхыг бэхжүүлэх үндэсний хөтөлбөр
2	Аянга цахилгаанд нэрвэгдэх	Аянга зайлуулагчийг ойролцоох өндөрлөг газруудад суурилуулах, цахилгаан дамжуулах хийцлэлтэй материалтай болон цахилгаан гүйдэл бүхий тоноглолуудыг бүгдийг нь стандартын дагуу газардуулсан байх, Аянга зайлуулагчийн хэвийн ажиллагааг 1 удаа мэргэжлийн байгууллагаар шалгуулж, найдвартай ажиллагааг хангах	Үйл ажиллагааны явцад тогтсон хугацаанд		Дотоод төлөвлөлтөөр	Утсан холбооны төхөөрөмж түүн дээр ажиллагсдыг атмосферын цэнэгжилтээс хамгаалах арга MNS 4026:1987
3	Хөдөлмөрийн сахилга бат алдсанаас үүсэх осол	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, дотоод хяналт, байгууллагын дотоод дүрэм журам мөрдөж, хариуцлагын тогтолцоог бэхжүүлэх			Дотоод төлөвлөлтөөр	
Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө нийт зардал				200.0 мян.төг		

9. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслөөс гарах хог хаягдлын төрлүүд ба хэмжээ: Төслийн хүрээнд дараах хог хаягдалд энгийн болон аюултай хог хаягдлын төрлүүд гарахаар байна. Хог хаягдлын гарцын хэмжээг төсөл хэрэгжүүлэгч хог хаягдлын нэр төрөл бүрээр нь холбогдох эх үүсвэр дээр нь ажлын зураг авалт хийж норматив тогтоох шаардлага тавигдаж байгаа. Бид БОМТ-ний хүрээнд төслийн үйл ажиллагаанаас гарах хог хаягдлыг ажиллах хүч, ажлын хоног, хэрэглээний норм, техникийн ээлж гэх зэрэг үзүүлэлтүүдэд үндэслэн дараах байдлаар тооцлоо.

Хүснэгт 8. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэг-жүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Ахуйн	- Ангилсан хог түр хадгалах цэг тохижуулах - Мэдээлэл сурталчилгаа хийх, тэмдэгжүүлэх	Төслийн үйл ажиллагаа	тн	50.0	2	100.0	2023	“Хог хаягдлын тухай” хууль, “Энгийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаанд тавигдах ерөнхий шаардлага”, “Хог хаягдлын улсын мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, бүрдэл болон мэдээлэл төвлөрүүлэх журам”
2.	Ариутгал, халдваргүй-жүүлэлт хийх	Хатуу шингэн хог хаягдлын цэгүүдэд ариутгал, халдваргүйжүүлэлт хийх	Төслийн хэмжээнд	шир	20.0	3	60.0	2023 он	
3.	Хог хаягдал зайлуулах	Хогийг зөвшөөрсөн цэгт зөөж зайлуулж байх	Талбайн хэмжээнд	удаа	220.0	12	2,640.0		
Хог хаягдлын менежментийг хэрэгжүүлэх нийт зардал, мян.төг									100.0+60.0+2,640.0=2,800.0

Хог хаягдал ангилан ялгах зөвлөмж:

Хог хаягдлын сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд нөлөөлөл бууруулах арга хэмжээ болон менежментийн хяналтыг барилгын ажлын үед болон үйл ажиллагааны үед хэрэгжүүлнэ. Тус компани нь доорх хүснэгтэд тодорхойлсон арга хэмжээнүүдийг өөрсдийн ажлын дүрэм журманд тусган дагаж мөрдөнө.

- Хог хаягдал үүсгэхгүй байх, бууруулах, газар дээр нь дахин ашиглах боломжгүй үед хог хаягдлыг дахин боловсруулах, ашиглах, устган зайлуулах цэг зэргийн сонголтуудыг хийх;
- Хог хаягдлыг тээвэрлэхээс өмнө цуглуулах, тээвэрлэх, хаягжуулах, түр хадгалах газруудыг сонгох;

Хатуу хог хаягдлыг түр хураан хадгалах зориулалтын сав байрлуулаагүй нөхцөлд орчноор хог хаягдал тархах, салхиар зөөгдөх нөхцөл бүрдэх бөгөөд энэ нь олон талтай сөрөг нөлөөллийн эх үүсвэр болж болзошгүй юм. Иймээс шаардлага хангахуйц хэмжээнд хатуу хаягдлын төрлүүдэд зориулсан түр хураан хадгалах төвлөрсөн цэг байгуулах шаардлагатай байдаг.

Хатуу хог хаягдлын түр цэгийн байршлыг сонгохдоо салхины ноёлох чиглэл, газрын хэвгийг, эрүүл ахуйн бүсийн зөвшөөрөгдөх зай хэмжээ зэргийг харгалзан байрлуулах шаардлагатай.

Хатуу хог хаягдлын төрлүүдэд зориулсан сав байрлуулах

- Технологийн хаягдал
- Хоол, хүнсний хаягдал
- Хуванцар сав, лааз, баглаа боодол
- Бусад

Зураг 8. Хог хаягдлаа дээрх өнгө бүхий хогийн саванд цуглуулах

Ангилал бүхий хогийн савны амыг салхинд хогийг тараахгүй байхаар бат бөх зориулалтын битүү тагтай байрлуулах хэрэгтэй. Ил задгай хог хаяхгүй байх талаар анхааруулга санамж бүхий самбар, тэмдэгжүүлэх, хог хаягдлын төрөлд зориулсан хаягжуулалт хийн байршуулах, хуурай хог хаягдалд болгоомжгүй үйлдлээс болон аль нэг шалтгаанаар гал гарах үед ашиглах гал үнтраагуур, элс хүрз зэргийг бэлэн байлгах хэрэгтэй.

Хог хаягдлыг зайлуулах, устгах. “Хог хаягдлын тухай” хуулийн шинэчлэлийн дагуу хог хаягдлыг цуглуулах, зайлуулах, устгах харилцааг зохицуулах зөвлөмжийг төслийн хүрээнд үүсэх хог хаягдлын нэр төрөл бүрээр авч үзэх шаардлагатай болно. Үүссэн хог хаягдлын хэмжээ нэр төрлүүдээр нь эрх бүхий этгээдэд шилжүүлэн зөвшөөрөгдсөн цэгт нийлүүлнэ.

Хүснэгт 9. Хог хаягдлыг зайлуулах

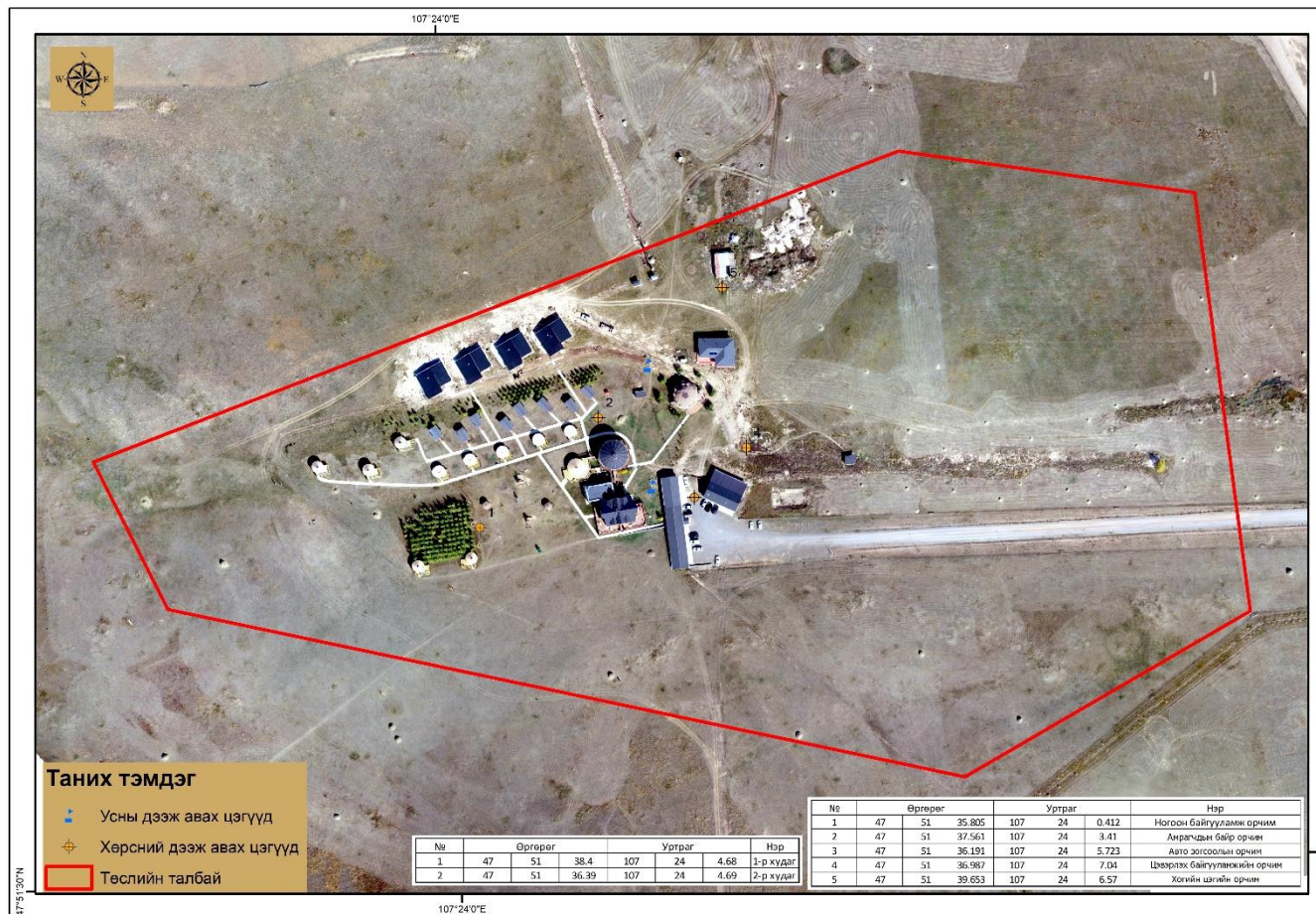
Хог хаягдлын нэр төрөл	Хог хаягдлын хэмжээ
Энгийн хог хаягдал	
цаас	Дахин боловсруулах боломжтой тул эрх бүхий этгээдэд хүлээлгэн өгөхийн тулд гэрээ хийнэ. Түр хадгалалтын цэгийг хуримтлагдах хэмжээ, тээвэрлэлтийн хугацаатайгаа уялдуулан төлөвлөсөн байна.
шил	
хуванцар, резин,	
металл, төмөр	
Хүнсний хаягдал, (гал тогооны хаягдал)	Маш бага хэмжээтэй гарах бөгөөд хэт бохирдолтой, удаан хугацаагаар хадгалах боломжгүй хаягдал тул хамгийн цөөндөө 7 хоногт 2 удаа зайлуулна.
Хэтэрхий бохирдсон ашиглах боломжгүй хог хаягдал	Тиймээс эрх бүхий этгээдээр тогтоосон хугацаанд тээвэрлүүлэн зөвшөөрөгдсөн цэгт хүргүүлнэ.
ахуйн хэрэглээнээс гарсан шингэн хаягдал	Бохирын цооногт хуримтлуулан эрх бүхий этгээдтэй гэрээ байгуулан зайлуулна.
Аюултай хог хаягдал	
Хар тугалгатай батарей	Аюултай хог хаягдлын зөвлөмжийг баримтална. Эрх бүхий этгээдэд нийлүүлнэ.

10. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Хүснэгт 10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зардал

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян.төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1	2	3	4	5	6	7	8	
1. АГААРЫН ЧАНАР								
1.	Агаарын чанарын (NO ₂ , SO ₂ , CO, PM _{2.5} , PM ₁₀) шинжилгээ хийлгэж байх	<ul style="list-style-type: none"> - Дотоод орчинд - Авто зогсоолын талбайд - Амрагчдын байр хооронд 	Хагас жил тутам	2	38,500	194,000	-	<ul style="list-style-type: none"> - MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага, - MNS 17.2.5.12 Агаар дахь азотын давхар ислийн хэмжээг тодорхойлох фотоколориметрийн арга, - MNS 4048:1988 Тоосны хэмжээг тодорхойлох жингийн арга - MNS 5002:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага - MNS ISO 226:2003 Дуу чимээ- хэвийн норм, түвшний хэмжээ - MNS 5919 : 2008 Дулааны цахилгаан станц, дулааны станцын уурын баус халаах зуухны ашиглалтын үед агаар мандалд хаях утааны найрлага дахь агаар бохирдуулах зарим бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, тэдгээрийг хэмжих арга
2. ГАДАРГЫН БОЛОН ГАЗАР ДООРХ УСНЫ ЧАНАР								

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян.төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Газрын доорх усны бактериологийн бүрэн шинжилгээ.	Гүний худаг	Хагас жил тутам	2	90,420	180,840		MNS 4586:98 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага, MNS 0900:2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүйн байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага. Чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ, MNS 6148:2010 Усны чанар. Газар доорх усны бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
3. ХӨРС, ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ								
1	Хөрсний ерөнхий шинжилгээ (Агрохими, Механик бүрэлдэхүүн)	<ul style="list-style-type: none"> - Ногоон байгууламж - Талбайн эрүүл хэсгээс 	Хагас жил тутам	2	25,000	100.0	Шинжилгээний үр дүнг мэргэжлийн хөндлөнгийн лаборатори байх нь зүйтэй.	MNS 5914:2008 “Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт”, MNS 5850:2019 “Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ”,
2	Хөрсний бохирдлын шинжилгээ /11 элемент/	<ul style="list-style-type: none"> - Хогийн цэгийн орчим - Цэвэрлэх байгууламжийн орчмоос - Авто зогсоолын орчим 		2	25,000	150.0		
Хяналт мониторингийг хэрэгжүүлэх 5 жилийн гүйцэтгэлийн зардал								194.0+180.840+100.0+150.0 = 624.84 мянган төгрөг

Зураг 9. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан мониторингийн цэгүүд

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүдэн байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг тухай бүр илрүүлэх, бууруулах, арилгах зорилгоор байгаль орчны төлөв байдал, шинээр үүсэн бий болсон нөхцөл байдалд ажиглалт, хяналт явуулах үйл ажиллагааны удирдамжийг “**орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр**” гэнэ.

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр нь “Аянчин фоор сийзонз лодж” ХХК-ийн “Аянчин фоор сийзонз лодж” аялал жуулчлалын төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд гарч байгаа өөрчлөлтийг хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө, зардал, хугацааг тодорхойлох, болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх зорилготой.

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт дараах зүйлсийг тусгасан байх болно. Үүнд:

- Байгаль орчны бүрэлдэхүүн тус бүрд үзүүлэх нөлөөлөл;
- Хяналт-шинжилгээ явуулах зайлшгүй шаардлагатай үзүүлэлтүүд;
- Хяналт-шинжилгээ явуулах төрөл, хэлбэр;
- Хяналт-шинжилгээ хийх, сорьц авах цэгийн байршил;
- Хяналт-шинжилгээ явуулах хугацаа, давтамж;
- Хяналт-шинжилгээ явуулах арга, аргачлал;
- Хяналт-шинжилгээ явуулахад шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж;
- Хяналт-шинжилгээний үр дүнг нэгтгэх, тайлагнах арга, хэлбэр зэрэг болно.

Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр нь төслийг хэрэгжүүлэх явцад үүссэн сөрөг нөлөөлөл, түүнийг бууруулах үйл ажиллагаа ямар үр дүнтэй байгааг илтгэх, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний үндэслэлийг боловсруулах, орон нутгийн захиргаа болон нутгийн оршин суугчдад бодит мэдээлэл өгөхөд чухал ач холбогдолтой.

Ийнхүү орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг боловсруулахдаа 2011 оны 2-р сарын 16-ны өдрийн БОАЖЯ-ны сайдын №А-36 тоот тушаал “Журам шинэчлэн батлах тухай /Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр, тайлан боловсруулах, хянан хүлээн авах, батлах журам/-ыг удирдлага болгон ашиглав.

НЭГ. АГААРЫН ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ

1.1. Хяналт шинжилгээ явуулах зайлшгүй үзүүлэлтүүд:

- Хүснэгтээс харна уу.

1.2. Хяналт шинжилгээ явуулах төрөл, хэлбэр:

- Сорьц авах
- Хэмжилт хийх

1.3. Байршил

- Хүснэгтээс харна уу.

1.4. Хэрэглэгдэх багаж:

- Сорьц авах тоос шахуурга, бага хурдтай дээжлэгч иж бүрдэл, хийн сорьц цуглуулах уут эсвэл цилиндр)

- Шууд хэмжлийн багажаар

1.5. Хийх ажлын дараалал:

- Тогтоосон хугацаанд сонгосон цэгт багажийг байрлуулна.
- Орчны бичиглэл хийнэ. Цаг агаарын төлөв байдлын талаар орчны бичиглэл хийнэ.
- Хэмжилт хийх үеийн агаар, хөрсний температур, салхины хурд, чиглэл, агаарын харьцангуй чийг зэрэг үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж тэмдэглэл хөтөлнө.
- Зориулалтын автомат багажийн тусламжтайгаар хэмжилтийг гүйцэтгэнэ.

1.6. Хяналт шинжилгээ явуулах хугацаа, давтамж:

- Хүснэгтээс харна уу.

1.7. Хяналт шинжилгээ явуулах арга, аргачлал:

- MNS 5003:2000. Чимээ шуугианы-Хөдөлмөр хамгаалал, эрүүл ахуй. Чимээ шуугианыг хэмжих
- MNS IEC 17-5-1-21-92. Авто тээврийн хэрэгслийн дуу чимээ, дуу чимээний хүлцэх түвшин, хэмжих арга
- MNS 5803:2007. Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй Ажлын байрны агаар дахь хар тугалганы агууламж, ажлын байранд тавигдах шаардлага
- MNS 3384:1982 Агаар мандал. Сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага
- MNS 5365:2004 Агаарын чанарын нийтлэг асуудал. Нарийн ширхэгтэй тоосыг тодорхойлох арга
- MNS 4990:2015 Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд Хөдөлмөрийн эрүүл ахуй. Ажлын байрны орчин. Эрүүл ахуйн шаардлага.
- Бусад хамаарах аргачлал

1.8. Стандарт нормоор зөвшөөрөгдөх хэмжээ:

- Эрүүл ахуйн хяналтын улсын ерөнхий байцаагчийн тушаалаар батлагдсан “Хот суурингийн агаар дахь бохирдуулах бодисын агууламжийн зөвшөөрөгдөх дээд төвшин”
- MNS 5803:2007. Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй Ажлын байрны агаар дахь хар тугалганы агууламж, ажлын байранд тавигдах шаардлага
- MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
- MNS 5885:2008 Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага
- MNS 5002:2000. Чимээ шуугиан. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, ариун цэвэр. Чимээ шуугианы хэм хэмжээ болон аюулгүй байдлын ерөнхий шаардлага
- MNS 4990:2000. Ажлын байрны орчин. Эрүүл ахуйн шаардлага
- MNS 5078:2001. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал. Үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй. Үйлдвэрийн барилгын салхивч, агааржуулалтын системд тавих ерөнхий шаардлага

ХОЁР. УСНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ

2.1. Хяналт-шинжилгээ явуулах үзүүлэлт

- ❖ Хүснэгтээс харна уу.

2.2. Хяналт-шинжилгээний төрөл хэлбэр

- ❖ Сорьц авч шинжилгээ хийлгэх

2.3. Байршил

- Хүснэгтээс харна:

2.4. Хэрэглэгдэх багаж төхөөрөмж

- Дээжлэгч болон цэвэрхэн усны шил, сав
- Бактериологийн дээжийг ариутгасан зориулалтын саванд авна.

2.5. Хийх ажлын дараалал

- Усны дээж авах саваа бэлтгэнэ, сайтар цэвэрлэсэн байна.
- Дээж авах гэж буй усаар сав болон бөглөөг 2-3 удаа зайлна.
- Дээж авалт (дээж тус бүр хаягтай байна).
- Итгэмжлэгдсэн лабораторид хүргүүлэн задлан шинжилгээ хийлгэнэ.

2.6. Хяналт-шинжилгээ явуулах хугацаа график

- ❖ Хүснэгтээс харна уу.

2.7. Хяналт шинжилгээ явуулах арга, аргачлал:

- MNS ISO 10523:2001. Байгаль орчин. Усны чанар. pH-г тодорхойлох
- MNS ISO 7150-1:2006. Усны чанар. Аммонийн агууламжийг тодорхойлох. 1-р хэсэг. Хялбар ажиллагаатай спектрометрийн арга
- MNS 4423:1997. Ундны ус. Хуурай үлдэгдэл тодорхойлох арга
- MNS ISO 6060:2001. Байгаль орчин. Усны чанар. Химийн хэрэгцээт хүчилтөрөгчийг тодорхойлох.
- MNS ISO 5815:2001. Байгаль орчин. Усны чанар. Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгчийг 5 өдрийн дараа тодорхойлох. Шингэлэх ба ургуулах арга
- MNS 5597:2006. Арьс шир Арьс ширний үйлдвэрийн технологийн хаягдал усанд сульфид тодорхойлох арга.
- MNS ISO 11083:2001. Байгаль орчин. Усны чанар- Хром (VI) тодорхойлох-1,5-дифенилкарбазид ашигласан спектрометрийн арга.
- MNS ISO 11885:2011. Усны чанар. Сонгосон элементүүдийн индукцийн холбоотой плазм оптикийн цацаргалтын спектрометрийн аргаар тодорхойлох
- Бусад хамаарах аргачлал

2.8. Стандарт нормоор зөвшөөрөгдөх хэмжээ

- MNS 4586:98 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага,
- MNS 6148:2010 Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
- MNS0900:2018 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюул байдлын үнэлгээ
- MNS 4943:2015 “Хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэх цэвэршүүлсэн бохир ус. Ерөнхий шаардлага
- Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Ариутгах татуургын сүлжээнд нийлүүлэх хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага MNS 6561:2015

ГУРАВ. ХӨРСНИЙ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ

3.1. Хяналт - шинжилгээ явуулах үзүүлэлт:

- Хүснэгтээс харна уу.

3.2. Хяналт-шинжилгээний төрөл хэлбэр

- Сорьц авч шинжилгээ хийлгэх

3.3. Байршил

- Хүснэгтээс харна уу

3.4. Хийх ажлын дараалал

- Дээж авахаар сонгосон талбайд (0-20) см-ийн гүнээс тус бүр (300-500) г хөрсийг хүрз, хусуур, өрмийн багажийн аль нэгийг хэрэглэн дээжийг авна.
- Үйлдвэр үйлчилгээний байгууллагуудын орчмын хөрснөөс шинжилгээнд дээж авах гүний хэмжээ (0-15;0-25) см байна.
- Үйлдвэр, ахуйн гаралтай хог хаягдал, бохир ус, шим бохирдол, бордоо химийн хорт болон цацраг идэвхт изотопоор бохирдсон талбайн хөрснөөс дээж авах гүний хэмжээ (0-25; 0-50) см 1,0 м байна.
- Орчин, хөрсний гадарга, хөрсний зүсэлтийн фото зураг авна.
- Хөрсний зүсэлтийн морфологи бичиглэл хийнэ
- Дээж авалт (дээж тус бүр гүн, өнгө, ... солбицол бичсэн хаягтай байна)
- Итгэмжлэгдсэн лабораторид хүргүүлэн задлан шинжилгээ хийлгэнэ.

2.5. Хяналт-шинжилгээ явуулах хугацаа, график

- Хүснэгтээс харна уу.

2.6. Хэрэглэгдэх багаж төхөөрөмж

- Зүсэлт хийх хүрз
- Хөрс дээжлэгч уут, сав
- Фото аппарат
- Самбар, маркер

3.7. Аргачлал

- MNS 3985-87 Хөрсний ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтийн нэр, төрөл
- MNS 3310-1991 Хөрсний агро химийн үзүүлэлтийг тодорхойлох
- MNS 3298-1991 Хөрс. Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд

- MNS 2305-94 Хөрс. Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам

1.8. Стандарт нормоор зөвшөөрөгдөх хэмжээ

- MNS 5850 : 2019, Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ”,
- MNS 3297: 1991 Хөрс. “Хот суурин газрын хөрсний ариун цэврийн үнэлгээний үзүүлэлтийн норм, хэмжээ”,
- MNS 5850:2019. Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
- MNS 5916:2008. Байгаль орчин. Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт , хадгалалт

Эрүүл ахуйн хяналт-шинжилгээ.

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуульд зааснаар:

- “хөдөлмөрийн аюулгүй байдал” гэж хөдөлмөрлөх явцад хүний эрүүл мэнд, хөдөлмөрлөх чадварт үйлдвэрлэлийн аюултай, хортой хүчин зүйлийн нөлөөллийн түвшин нь эрүүл ахуйн зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс хэтрээгүй байхыг
- “хөдөлмөрийн эрүүл ахуй” гэж хөдөлмөрлөх явцад хими, физик, биологийн хүчин зүйлээс шалтгаалан хүний бие махбод, мэдрэл сэтгэхүйд өөрчлөлт орж өвчлөх, хөдөлмөрийн чадвараа түр болон бүрэн алдахаас урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг
- “хөдөлмөрийн нөхцөл” гэж хөдөлмөрлөх явцад хүний ажиллах чадвар, эрүүл мэндэд дагнасан буюу хамссан байдлаар нөлөөлөх ажлын байрны болон үйлдвэрлэлийн орчныг тус тус ойлгох бөгөөд нисэх буудлын ажлын байрны шаардлагыг баталж хэрэгжүүлэн ажиллана. Үүнд тавих хяналт мониторинг нь дараах чиглэлийг хамарна. Үүнд:
 - Ажлын байр доторх агаар солилцоо, дулааны хэвийн байдал
 - Ажлын байр доторх гэрэлтүүлэг,
 - Ажлын байр доторх хог хаягдлын цэгүүдийн байршил
 - Ажлын байр доторх зөв, боловсон үйлчилгээний дүрэм журмын танилцуулга, тэмдэгжүүлэлт

Ажлын байрны болон агуулахын агаарын орчинд агаарын хэм, хөдөлгөөний хурд, чийгшил, дулааны тархалтын үзүүлэлт тус тус хамаарна. Ажлын байрны температур нь хүйтний улиралд 10°C-ээс их, дулааны улиралд 10°C-ээс бага байна. Хэмжилтийг шалнаас дээш суугаа ажлын үед 1м, зогсоо ажлын үед 1.5м өндөрт хэмжинэ.

Аргачлал, стандартаар зөвшөөрөгдөх хэмжээ:

- MNS 4990:2000 – Ажлын байрны орчин, эрүүл ахуйн шаардлага
- MNS 4967:2000 – Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуй. Нэр томъёо, тодорхойлолт
- MNS 4968:2000 – Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуй. Ерөнхий шаардлага

- MNS 4969:2000 – Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуйн сургалтын зохион байгуулалт үндсэн дүрэм
- MNS 5080:2001 – Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй. Хөдөлмөрийн нөхцөл, түүний ангилал, хүчин зүйл, хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ
- MNS 5105:2001 – Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй. Эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсийн хэмжээ, ерөнхий шаардлага
- MNS 5106:2001 – Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй. Мэдрэл сэтгэхүйн ачааллыг үнэлэх үзүүлэлтийн норм, тодорхойлох арга
- MNS ILO-OSH 1:2003 – Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн удирдлагын тогтолцооны талаарх удирдамж
- MNS BS 5906 : 2018, Барилга доторх хог хаягдлын менежмент - Ашиглалтын дүрэм

11. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 11. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага, зохион байгуулалтын зардал

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хувиар				Хариуцсан албан тушаалтан	тайлбар
			2023					
			I улирал	II улирал	III улирал	IV улирал		
1	Мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хөдөлмөр хамгаалал, байгаль орчныг хамгаалах, гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх талаар ажил эхлэхийн өмнө сургалт, сурталчилгааг хийх Байгаль орчныг хамгаалах, хог хаягдлаа тогтоосон цэгт хаях, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны талаар сурталчилгааны самбар гаргаж, шинэчилж байх	200.0			+		Талбай хариуцсан эрхлэгч	Байгаль хамгаалах тухай хууль Галын аюулгүй байдлын тухай хууль
2	Гал түймэртэй тэмцэх багаж, хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж авах, хөдөлмөр хамгаалал, эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний тоноглолуудыг зохих газарт байнга бэлэн байлгах	200.0			+	+		Галын аюулгүй байдлын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1.7 дахь заалт
3	Ус ашиглуулах дүгнэлтийг Нийслэлийн байгаль орчны газраар гаруулах	-			+	+	Талбай хариуцсан эрхлэгч	
Нийт зардал		400.0						

12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ

БОМТ-г БОАЖСайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдрийн А-618 тоот тушаалаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсруулж хянуулан батлуулах ба биелэлтийг тайлагнана. Үүнд:

Налайх дүүргийн 6-р хорооны ИНХ, төслийн талбай орчмын оршин суугчид тухайн жилийн БОМТ-ний биелэлтийг тайлагнана.

Хүснэгт 12. Нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь

№	Зардлын агуулга	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Хариуцах албан тушаалтан	Холбогдох зардал	Зохион байгуулах газар
1	БОМТ-ний биелэлтийн тайлан	Цахим тайлан	Төлөвлөгөөт ажлын тайлан, биелэлтийн үр үр дүн, дараа жилийн БОМТ	Жил бүрийн 10 сарын 15-ны дотор	Мэргэжилтэн	Үйл ажиллагааны зардлаар	Төслийн талбай
2	Орон нутгийн удирдлага, хөндлөнгийн хяналт, олон нийтийн оролцоо	Хэвлэмэл болон цахим тайлан		Жил бүрийн 11 сарын 01-ний дотор	хариуцсан мэргэжилтэн		Хорооны Иргэдийн нийтийн хуралд
3	Налайх дүүргийн 6-р хорооны ИНХ	Мэдээллийн илтгэл, хэвлэмэл танилцуулга		Жил бүрийн 10 сарын 25-ны дотор			
БОМТ-г тайлагнах ажлын зардлын дүн, мян.төг					Дотоод төлөвлөлтөөр		

13. 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ

Төслийн үйл ажиллагаанд БОМТ-г хэрэгжүүлэхэд 2023 онд нийт 11,224.84 мянган төгрөгийн зардал тооцогдож байна.

Хүснэгт 13. БОМТ-г хэрэгжүүлэх нийт зардал

№	БОМТ-ний хүрээнд хийх ажлын багц	Нийт тооцсон зардал, мян.төг	Нийт дүнд эзлэх хувь
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	800.0	7.1
2	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	6400.0	57.0
3	Түүх соёлын өвийг хамгаалах	-	
4	Осол эрсдэлээс хамгаалах төлөвлөгөө	200.0	1.8
5	Хог хаягдлын менежментийг зохион байгуулах	2800.0	24.9
6	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	624.84	5.6
7	Удирдлага, зохион байгуулалтын арга хэмжээ	400.0	3.6
8	БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх	-	
Нийт зардал		11,224.84	100.0